

Træskoslaget

Intet andet land i Europa er skabt som Danmark: af fem hundrede øer og et hovedland. Tre gange er landets skæbne dikteret af, at det uventede er sket: hovedangrebet måtte ventes ved grænsen, men i 1658, i 1700 og i 1807 stod fjenden uventet på Sjælland og gik mod København.

Den engelske flåde ønskede ikke et nyt slag på Reden og holdt sig ude i Sundet, men transportskibene landsatte engelske tropper fra og med 16. august.

Københavns volde var idyl mere end fæstning, hæren var i Holsten, hærens våben og materiel var i Holsten. Ikke engang krudt havde man. Det måtte hentes fra hærens krudtværk i Frederiksværk, i tre vogntog. Det ene slap ind til København, det andet bøjede af og gik til Kronborg, det tredje blev taget af Englænderne.

Våben og uniformer var der ikke meget af, ud over hvad den faste styrke i København rådede over.

Landeværnet mønstres - vanskelige forhold

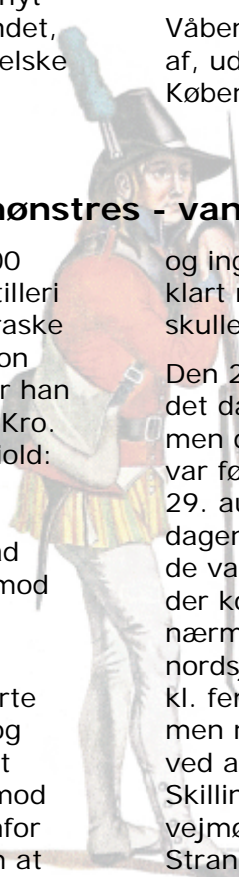
Wellington rådede i alt over ca. 6.000 mand, veltrænede folk, beredent artilleri og et kavaleri, vel ikke stort, men "raske folk på lette kønne heste". Wellington nåede ned til Roskilde landevej, hvor han op slog sit hovedkvarter på Roskilde Kro. Imens vaklede Oxholm og Castenskiold: de burde slå sig sammen, men var stadig i vildrede, og i stedet for at Oxholm vel burde være trukket op ad Ringsted til, trak Castenskiold ned imod Køge.

Wellington sendte sin undergeneral Lensinger imod Roskilde, men så hørte han om Oxholms styrker ved Køge og trak selv over mod Vallensbæk for at hindre danskerne i at marchere op mod de engelske belejringsstillinger udenfor København, og Lensinger fik bud om at bøje af sydpå, også mod Køge. Lensingers trop var på ca. 2.500 mand.

Det danske landeværns styrker nævnes forskelligt, fra 5.000 til 7.000 mand. I virkeligheden var der næppe så mange,

og ingen har i de få dages forvirring haft klart rede på, hvor mange der var eller skulle være.

Den 28. august var en væsentlig part af det danske landeværn kommet til Køge, men de falsterske og flere andre grupper var først kommet til byen efter midnat 29. august efter at have marcheret hele dagen og hvilet en smule i grøfterne, og de var kun ved at blive indkvarteret, da der kom bud om, at de engelske nærmede sig nordfra. De nordsjællandske landeværnsstyrker var kl. fem morgen rykket ud til eksercits, men nu lød det sikrere, at Wellington var ved at formere slagorden ved Skillingskroen, der lå lige syd for vej mødet imellem den gamle Køgevej og Strandvejen. Wellington var tøvende og forsigtig. Han anede intet om de danske styrkers karakter og tal, og han ville gerne vente på at Lensinger kom nærmere på sin march fra Roskilde.

Uheldig dansk plan

Oxholm rykkede i den tidlige morgen nordpå fra Køge med to bataljoner af landstormen og to kanoner.

Det er sagt siden, at planen var uheldigst tænkelig, for de utrænede danske styrker skulle nu tage imod fjenden på åben mark. Det gav det engelske kavaleri og de beredne engelske kanoner de bedst mulige vilkår. Danskerne fik Køge å i ryggen, og den kunne man den gang ikke vade over, så den var en dødsfælde. Skulle danskerne trække sig tilbage, måtte det ske over broen med den trængsel og panik som måtte blive følgen, og så skulle styrkerne trække sig tilbage gennem byens gader,

hvilket ville være håbløst, navnlig med utrænede styrker.

Men klokken 9.30 var Lensinger og hans 2.500 mand kommet til Ejby. Han havde valget imellem broerne ved Yderholm Kro og ved Lellinge. Han valgte den sidste. Danskerne havde korrekt ødelagt broen, men de havde glemt at lade en lille dansk styrke holde stedet.

Lensinger måtte reparere, for selv om åen i dag ser yderst vandfattig ud var den på den tid umulig at vade over. Han fik kun broen sat så godt i stand, at hans mænd kunne gå over den i gåsegang, og hestene måtte i vandet, så overgangen havde ikke været svær at hindre selv for en lille styrke. Men den var der ikke.

Danskerne mangler krudt og kugler, men gør en stout indsats

Wellington var færdig med sin opmarch klokken ni morgen, men han ventede stadig på Lensinger. Oxholm fik tid til at styrke sig med yderligere to lollandske bataljoner, og den del af mandskabet, der havde bøsser, fik udleveret tredive skud hver. De danske styrker nåede frem til Ølsemagle - og så gik Wellington til angreb i det åbne terræn, over en bred front fra kysten og ret dybt ind i landet.

Det danske mandskab prøvede at tage stødet af, men det var håbløst. De to danske kanoner, som det var lykkedes at føre frem, havde i farten ikke fået ret mange krudtkarduser med, så de havde hurtigt "forskuet sig". En løjtnant blev sendt tilbage til Køge, for krudtforrådene var i kirken, men allerede dengang var det svært at komme ind i Køge kirke. Døren var låst og for solid til at løjtnanten og hans mænd kunne sprænge den. Alt det har der været tid til, så Oxholm må have holdt det første angreb i nogen tid, men så vendte de danske kanoner om, fordi de ikke havde

noget at skyde med, så det var meningsløst at risikere dem. Den ene blev dog snart stående, fordi dens heste blev skudt, og englænderne tog den. Oxholm gav sine få ryttere ordre til at erobre den tilbage, og bønderne på deres tunge plovheste gik minsandten til angreb. Men de blev kastet tilbage, fordi englænderne beskød dem og deres utrænede heste med granater. Da rytteriet veg, gik der skred i den danske front, og landeværnet trak sig tilbage mod Køge. Der var tale om en fuldstændig flugt, men den standsede nord for åen og Køge, og bønderne gik i stilling i grøfter og bag gærder igen. Ved "Hvide Knæ", Køgevejens knæk lige nord for byen, havde Castenskiold imens placeret fire sjællandske bataljoner. Han havde i styrken 6 kanoner, og sine ryttere placerede han på sin højre flanke, ud imod Køge Bugt - lidt foran fodfolket. I alt var der af dansk rytteri nogle hundrede mand. En del af landeværnet var stadig i Køge, og vi ved ikke om de blev derinde som reserve, om de var glemt, eller hvorfor de ikke kom frem.

Wellington tøver - fejl i danske dispositioner

Wellington tøvede stadig, for han havde ikke hørt en lyd fra Lensinger. Nu fik han det indtryk, at Danskerne trak mod vest. I virkeligheden var det vistnok yderligere danske bataljoner, der nu kom ud fra byen. Han bestemte derfor angreb med sin venstre fløj for at rulle Danskerne op. Yderst mod vandet holdt som sagt de få danske ryttere. Her ude, i Køgebugtens fugtige marskenge, rykkede det 92. regiment frem, *Gordon Highlanders*, skotterne, under Oberstløjtnant Rapier. Et ridende batteri kanoner skulle dække den storm på de danske styrker, som skulle følge. Styrker af de engelske 43. og 52. regimenter fulgte stormen op.

Wellington nævner at danskerne var gået i stilling i forskansninger, som de havde opkastet, men det må være forkert, for det var der ikke tid til, så der er nok kun tale om grøfter og diger. Og så præsterede det primitive danske rytteri en opmarch der imponerede Wellington. Vel var hestene uden træning, men bønderne havde været soldater, og noget af eksercitsen har de husket. Det fik Wellington til at hente sine to eskadroner kavaleri fra sin højre fløj, og han trak 43. regiments styrker tilbage, så de kunne være rygdækning.

Så gik den engelske Oberst von Redens husarer til "charge" mod det fåtallige danske rytteri, der formodentlig straks blev kastet tilbage. Bag rytteriet lå landeværnets femte bataljon, der allerede var stærkt medtaget, og bataljonens kaptajn Qvistgaard var faldet. Nu trak den sig tilbage, men de danske skytter blev liggende bag grøfter og diger og skød. Så gik skotterne til angreb med fældet bajonet. Regimentet siger om angrebet i sin historie at "*the only occasion to the regiment to distinguish itself was a spirited and successful charge with the bayonet, when they drove back a greatly superior number of the enemy*".

Havde danskerne placeret sig syd for Køge, så var det englænderne der skulle over åen og ind gennem byen, mens danskerne havde skovene i ryggen, hvor det engelske artilleri og rytterne havde sværere ved at arbejde. I forvirringen har hverken Castenskiold eller Oxholm haft tid til at præstere noget, der havde med egentlig plan at gøre, de gjorde blot ufortøvet deres pligt og rykkede ud mod fjenden, desperat beslutsomme, til en aldeles håbløs kamp, og landeværnsbataljonerne fulgte dem.

Sammenbrud - men ikke uden kamp

Danskernes linje var knækket, og nu fulgte flugten ind gennem Køges gader, den håbløst umulige retræte, som den umulige danske slagplan havde lagt til rette. Koldsindigt kørte englænderne deres kanoner i stilling og skød på langs gennem gaderne med kardæsker, i ryggen på de danske flygtende styrker. Landeværnstropperne flygtede gennem byen og ud af dens søndre ende.

Efter at være kommet over åen, søgte Lensinger ned mod broen ved Søllerup for at fange de flygtende styrker. Han fik kontakt med Wellington, og de havde nu de danske styrker i saksen. Landeværnet kom strømmende ud fra

Køge. Lensingers mænd gjorde klapjagt på dem, mange blev hugget ned under flugten. Mange af danskerne kastede våben og lædertøj og løb for livet, men andre smed sig bag grøfter og gærder og neg og skød så længe de havde noget at skyde med. En flok trak sig gennem skovene ved Vallø. De fik vendt to kanoner og fyrede løs på englænderne, men de blev kastet på flugt. Imens fortsatte skyderiet fra de spredte danskere i korn og i grøfter, men englændernes rytteri gjorde hovedparten af arbejdet i et unødigt slagteri. Mens sikkert mere end halvdelen af de danske styrker var sat helt ud af spillet, ville en kerne af bønder ikke give sig, og 2. og 5.

bataljon holdt ud længere end der var mening skabt i. Lensinger holdt Søllerup Bro, og General Oxholm kastede sig ind på

Herfølge kirkegård for at give Castenskiold en svag mulighed for at få samling på styrkerne. Hvor mange Oxholm havde med sig, kan ikke siges, der nævnes fra 120 til 400 mand. Kirkegården ligger højt og er værnnet af en solid mur. Det beredne engelske artilleri kørte kanoner i stilling på Møllebakken og gik i gang med skyderiet. Oxholm blev taget i ryggen af engelske ryttere, der sprængte over kirkediget, hvor det er lavest. Han søgte ind i kirken, men også den kirke var låst og døren for solid. Oxholm signalerede og bad om en parlamentær, og englænderne standsede skyderiet. Oxholm åbnede lågen i kirkediget, men i stedet for en parlamentær brasede

engelske ryttere lidet ridderligt ind gennem lågen og begyndte at hugge løs på de udmattede danskere. Her endte "Træskoslaget ved Køge".

Castenskiold trak sig tilbage til Næstved, hvor han mønstrede 2 bataljoner, 250 ryttere og 4 kanoner. Han takkede folkene og sendte dem hjem.

Træskoslaget begyndte klokken 9 morgen og sluttede ca. klokken 4 eftermiddag. Det varede altså i hen ved syv timer, og den gængse skildring, at de danske bønder smed deres våben og løb, så snart de så fjenden, er bittert uretfærdig. I slaget ved Bov under De slesvigske Krige faldt 15 mand og 77 såredes. I slaget ved Køge faldt 152 mand, og 204 blev såret (jf. E.O.A. Hedegaard's "Krigen på Sjælland 1807"). *Nok bar de træsko. Men de kæmpede.*

